
Od Redakcji.

Ochrona Zabytków 29/3 (114), 155-156

1976

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

OD REDAKCJI

Ważkie motywy kierują nasze zainteresowanie ku działaniom konserwatorskim w Czeskiej Republice Socjalistycznej. Czeskie i polskie inwentarze zabytków zawierają niemało bliskich sobie dzieł, stworzonych w wyniku zbieżnych procesów społecznych i kulturowych. Powinowactwo dziedzictwa nadaje wiele cech wspólnych problemom jego ochrony, a rozwiązywanie ich w jednakich warunkach ustrojowych pozwala na praktyczne korzystanie z wzajemnych doświadczeń. Budowa rozwiniętego społeczeństwa socjalistycznego w obydwu naszych krajach odbywa się na drodze nasilonych przeobrażeń gospodarczych. Następujące w ich toku procesy uprzemysłowienia, urbanizacji, przekształcania struktury rolnictwa, i form osadnictwa wiejskiego zmieniają również warunki, w których egzystują zabytki. Przed naszymi służbami konserwatorskimi stają zatem wciąż nowe, złożone problemy do rozwiązania. Ich wspólnym mianownikiem jest szukanie warunków współzycia tkanki kulturowej z podlegającym przeobrażeniom środowiskiem.

Na obszarze Czech i Moraw istnieje 30 tysięcy zabytków nieruchomych i 100 tysięcy ruchomych. Liczby te podane są w zaokrągleniu, gdyż ściśle dane dość szybko tracą aktualność. Zmiana postawy wobec spuścizny ostatnich stu lat, nowa klasyfikacja miast historycznych, baczniejsze zwrócenie uwagi na obiekty techniki, wpływają na przysporzenie pozycji inwentarzowi zabytków.

Państwowa ochrona dóbr kultury sprawowana jest w Czeskiej Republice Socjalistycznej w dwóch pionach: administracyjnym i merytorycznym. Pierwszy z nich umiejscowiony jest w terenowych radach narodowych wszystkich szczebli, oczywiście ze zróżnicowaniem kompetencji. Naczelnym organem fachowym jest Ministerstwo Kultury wraz z podlegającym mu Państwowym Instytutem Opieki nad Zabytkami i Ochrony Przyrody (Státní Ústav Památkové Péče a Ochrany Přírody). Na szczeblu okręgu, odpowiadającemu naszemu województwu, znajduje się Okręgowy Ośrodek Opieki nad Zabytkami i Ochrony Przyrody (Krajské Středisko Státní Památkové Péče a Ochrany Přírody). Stolica posiada własny ośrodek praski (Pražské Středisko...). Są to instytucje o podwójnym podporządkowaniu: Państwowemu Instytutowi w Pradze oraz okręgowej radzie narodowej. Na niższych szczeblach administracji państwowej nie ma już w zasadzie fachowych pracowników konserwatorskich, choć są stanowiska pracy do spraw ochrony zabytków. Dlatego też ośrodki okręgowe stanowią kluczowe ogniwa w systemie ochrony dóbr kultury w Czechach i na Morawach. One wdrażają dyrektywy Państwowego Instytutu oraz wykonują czynności związane z ewidencją, dokumentowaniem, badaniami, organizacją robót ze środków konserwatorskich oraz obowiązki wchodzące w zakres nadzoru nad użytkowaniem i utrzymaniem zabytków. Posiadają też pracowników poza swą siedzibą tam, gdzie prowadzone są odpowiedzialne prace konserwatorskie tak, jak to miało miejsce np. w Chebie, a obecnie w Czeskim Krumlowie. Trzeba podkreślić, że ośrodki okręgowe są dużymi jednostkami organizacyjnymi, liczącymi (poza stanowiskami do spraw ochrony przyrody) 40—70 pracowników: architektów, historyków sztuki, techników, fotografów, dokumentalistów, bibliotekarzy (ośrodki sprawują nadzór nad zabytkowymi księgozbiorami zamkowymi i klasztornymi). Ośrodki dysponują też własnymi środkami transportu. Dochodzą do tego jeszcze grupy wykonawcze prac konserwatorskich.

Czeski aparat ochrony zabytków, podobnie jak nasz, odczuwa niedostatek potencjału wykonawczego w stosunku do potrzeb i możliwości finansowych. Część zapotrzebowania zaspokajana jest oczywiście przez przedsiębiorstwa pozakonserwatorskie. Wśród organizacji specjalistycznych na czoło wysuwa się Państwowy Zakład Rekonstrukcji Zabytkowych Miast

i Obiektów (Státní Ústav pro Rekonstrukce Památkových Měst a Objektů), który podlega wprawdzie Radzie Narodowej stołecznego miasta Pragi, lecz zajmuje się odpowiedzialnymi tematami z całego kraju. Ta zasłużona instytucja, o przeszło dwudziestoletniej tradycji, wykonuje dokumentacje techniczne dla prac budowlano-konserwatorskich jak i plany rewaloryzacji miast historycznych oraz badania naukowe. Okręgowe ośrodki mają prawo tworzenia własnych grup wykonawczych. Te, które już zostały powołane do życia, zajmują się przede wszystkim zabiegami przy zabytkach ruchomych oraz pracami rzemieślniczo-konserwatorskimi.

Wiele efektów czeska służba konserwatorska uzyskuje dzięki pomyślnemu współdziałaniu z organizacjami gospodarczymi. Złota Uliczka na Hradczanach jest ilustracją elastycznego dostosowania się współczesnych państwowych placówek handlowych do niewielkich, dalece odbiegających od normatywów izdebek w domkach poddanych konserwacji z poszanowaniem dla każdej starej ramy okiennej i każdego starego okucia ślusarskiego. Cenne rezultaty daje umiejętne stymulowanie zainteresowań społeczeństwa. Coraz powszechniejsze dążenie ludności miast do posiadania wiejskiego domu letniskowego wykorzystywane jest na rzecz ochrony budownictwa ludowego. Zręczne kształtowanie upodobań przy pomocy odpowiednich wydawnictw w połączeniu z ułatwieniami natury formalno-prawnej wychodzi na korzyść zabytkom i krajobrazowi. Przykładem systematycznej pracy wychowawczej z młodzieżą są urządzone przez Praski Ośrodek coroczne konkursy o zróżnicowanym stopniu trudności.

Nie jest obcy czeskim konserwatorom dylemat trawiący również i nas, będący starciem dwóch uświadamianych sobie konieczności. Jedna wynika z przekonania, że opiekę nad zabytkami należy pojmować jak najszerszej, że nie wolno ograniczać jej do ochrony określonej liczby obiektów i zespołów choćby nawet wybór ten reprezentował wszystkie istotne zjawiska historyczne i kulturowe. Druga — wypływa ze świadomości, że nie jest możliwe zachowanie wszystkiego, czemu chcielibyśmy zapewnić trwanie.

W poszukiwaniu skutecznych rozwiązań na pierwszy plan wysuwa się pojmowanie zabytku jako składnika środowiska. Konsekwencją takiej postawy jest przekonanie, że poczynania konserwatorskie mogą przynieść pomyślne rezultaty tylko wtedy, gdy są podejmowane ze znajomością aktualnych tendencji rozwojowych środowiska, do którego zabytek należy.

Racjonalistyczna ocena miejsca ochrony zabytków w hierarchii całości kształtu spraw krajowych, rozumienie przemian społeczno-gospodarczych jako procesu zapewniającego zabytkom dalszą egzystencję i umiejętne splatanie działań z rytmem tych przeobrażeń — oto obok rzetelnego warsztatu naukowego i technicznego istotne źródła sukcesów czeskich konserwatorów.

W tym miejscu chcielibyśmy podziękować czeskim kolegom z redakcji czasopisma „Památková péče” za udaną wymianę artykułów — polskie ukazały się w numerze 5 z 1975 r. periodyku czeskiego, a w bieżącym zeszycie „Ochrony Zabytków” prezentujemy komplet materiałów przedstawiających aktualne zagadnienia badawcze i konserwatorskie czeskiej służby ochrony zabytków.

FROM THE EDITOR

Introduction deals with organization of historical monuments protection in the Socialist Republic of Czechoslovakia. It presents the way of conducting restoration and documentation work as well as those connected with records. It mentions the problem of great importance, i.e. ways and methods of making people interested in problem involved in historical monuments protection. It also discusses regular educational work with the young people. At the end of the Introduction the Editors of the „Protection of Historical Monuments”, a quarterly, express their thanks to the Editors of the quarterly „Památková péče”, issued in Czechoslovakia, for successful exchange of articles. Polish articles appeared in the 5th Issue of „Památková Péče” from 1975.